

היבטים של יופי וכיעור בתשוקתה של סלומה

המושג "פאם פאטאל" (femme fatale), "האישה הגורלית" או "האישה ההורסת", מופיע מאמצע המאה ה-19, אף על פי שנשים שעונות להגדרה זו התקיימו לאורך כל ההיסטוריה. דמויותיהן של לילית, דלילה, יעל, יהודית, שולמית, קליאופטרה, מדיאה, הלנה מטרואה ועוד רבות אחרות שימשו השראה ליצירותיהם של ציירים, פסלים, סופרים מחזאים ומלחינים ידועים, ועוררו מאז ומעולם יחס של הערצה וסגידה בצד אימה ופחד מסירוס. סוד כוחה של "ההורסת" הוא בדרך כלל, יופייה ומיניותה המדהימים, שמביאים לאובדנו ואפילו למותו של גבר שלא יכול לעמוד בפניהם, אם משום שהוא מאוהב בה ללא תקנה, או כתוצאה ממזימות ומתככים שונים ומשונים שלה. היא מאופיינת בעצמאותה, אי-תלותה בגברים, ונחישותה להשיג את מטרותיה בכל מחיר.

תיאור האישה הפטאלית בידי יוצרים גברים הוא מגמתי ומטרתו להזהיר מפני כוחה של האישה. קריאה זו מופנית לגברים בכלל, להישמר מפניה, ולדכא את כוחה ועצמאותה פן תפרוץ. תיאורים פסיכולוגיים, פילוסופיים, ותיאולוגיים, יצרו שלל הצדקות למיקומה הנחות ולדיכוייה של האישה. כבר בספר בראשית בסיפור גן העדן, מוטלת אחריות חטאו הראשון של אדם, על האישה. פילוסופים שונים דוגמת אפלטון, ניטשה, שופנהוואר ואחרים, יצרו דיכוטומיה ברורה לפיה, היצירה הרוחנית, הנשגבת, יוחסה לגבר, בעוד האישה מזוהה עם היצירה הגשמית-הנחותה. מאמצע המאה ה-19 מצטרפים גם "גילוייו" של פרויד, שמצביעים על הגברי-הפאלי כעל אמת מידה יחידה על פיה נמדדת המיניות, ולפיה קיים אוניברסל אחד-גברי, האישה מוגדרת ביחס אליו ומכוננת כ"חסרה" בשל העדר הפאלוס.

לא פלא אם כן שבשנים אלו של סוף המאה ה-19, שנקראות גם **Fin de siècle** (מצרפתית: "סוף המאה") שנים של תהפוכות וגילויים נועזים, מתחיל להישמע גם קולה של התנועה לזכויות האישה. נשים מתחילות להלחם על מעמדן, מבקשות לעצמן זכויות בחירה, שיפור תנאי העסקה, מעורבות בחיים הציבוריים ועוד. יתכן שהחשש הגברי, מהתחזקותן של הנשים ונקמתן על דיכוי המתמשך

הוליד בקרב יוצרים גברים רבים את דמותה של האישה הבוגדנית, הנוקמת והאימתנית. אחת הדמויות הקלאסיות והמרתקות, שבה משתקפת הפאם פאטל, היא שולמית, או סלומה, שאומנים כמו: טיציאן, פיקאסו, מונק, קלימט, דירר, בירדסלי, פלובר, ויילד ואחרים הקדישו לה את הטובות ביצירותיהם.

סיפורה של סלומה הנסיכה היהודייה היפה לקוח מתוך הברית החדשה ומספר את סיפורה של שולמית, בתו החורגת של הורדוס, שמתאהבת ביוחנן המטביל וגורמת לעריפת ראשו. הסיפור מתרחש בשנת שלוש לספירה, במבצרו של הורדוס ומתאר את סופו של יוחנן המטביל, שיוצא נגד נישואיו של הורדוס עם אמה של שלומית, שהיא גם אשת אחיו. הרודיאה מבקשת להרוג את יוחנן, אך הורדוס מלא חששות שהריגת איש האלוהים תמיט עליו אסון. כדי לשכנע את בעלה לעשות כרצונה, שולחת הרודיאה את בתה היפה שלומית - בתו החורגת של המלך הורדוס, לרקוד לפני הורדוס ולפתותו. שולמית רוקדת את הריקוד הארוטי המפורסם הידוע בשם "שבעת הצעיפים" תמורתו מבטיח הורדוס שתקבל כל דבר שתחפוץ והיא אכן מקבלת את ראשו של יוחנן.

גרסה סיפורית זו, לקוחה מתוך מחזהו של אוסקר ווילד משורר, סופר, אסתטיקן ומחזאי אירי שנון שכתב אותה בשנת 1891. שורות בודדות מתוך הברית החדשה הופכות במחזהו של ווילד, למעשה אימים, בו דמויות אכולות בתשוקות אסורות – מהומוסקסואליות, דרך גילוי עריות ועד נקרופיליה, מגיעות אל סוף טראגי מתוך הרס עצמי, שנובע ממיאוס בדרך חיים מנוונת. המחזה לוכד את אוירת הריקבון והשחיתות, שנתנו את אותותיהם גם בחברה הוויקטוריאנית ובסדריה הישנים והצבועים. ויילד כותב את המחזה בעת שהותו בפריז, בצרפתית, ומועיד אותו לשחקנית הצרפתייה הגדולה שרה ברנאר, פאם-פאטל בזכות עצמה. הפקתו של המחזה השערורייתי נאסרת ע"י הצנזורה הבריטית בלונדון אולם למזלו שרה ברנאר, שמזהה את האפשרויות הדרמטיות הגלומות במחזה ואת עוצמתו הבימתית, עוזרת לו בהעלאתו. המחזה עולה בסופו של דבר, על בימותיהן של כל בירות אירופה המערבית ומתורגם לשפות שונות. המחזה עורר תמיד בצד תגובות של התפעלות ושבח, מידה רבה של בוז, זעם וגינויים על רקע מוסרי.

את האיורים לספר "סלומה", רשם הצייר והמאייר אובריי בירדסלי, אומן אנגלי צעיר בתחילת דרכו שהושפע מאומנות תחריטים יפאנית, מציורי כדים יווניים והיה ממיצגיה הנאמנים של האומנות

הדקדנטית. הדקדנטיות הייתה אופנה בשנים אלו, והיותה חלק חשוב מהאסתטיקה בתחומי האומנות השונים. היא התאפיינה במזיגות מגרות של סאדיזם, אירוטיקה והיקסמות מהמוות בצד שאיפה לתפנוקים, תענוגות ויופי. סלומה, כונתה "נסיכת הדקדנס" והיא ריתקה והסעירה את דמיונם של אמני דקדנס רבים, שויילד ובירדסלי היו רק שניים מתוכם.

ציוריו הפרובוקטיביים של בירדסלי התאימו בדיוק לתוכן המחזה של ווילד, ולרצונו של זה לגרום לקהל האנגלי לצאת משלוותו. גם עליהם הוטל תחילה איסור פרסום, אך בסופו של דבר האיורים פורסמו, עוררו שערורייה וזכו להצלחה גדולה.

בציור "גמול הרקדנית", (ראה איור מס' 1 סוף המאמר) מתאר בירדסלי בקווים גראפיים, בשחור לבן, את סלומה, שמקבלת על טס כגמול על ריקוד "שבעת הצעיפים" את ראשו של יוחנן. שמלתה של סלומה נראית כמו קימונו מושחר, מול ראשו המדמם של יוחנן. פיות השניים פעורים כמו רגע לפני נשיקת אימים והטס בו מונח הראש מוצב על מעין פאלוס ענק. מרבית הפרשנים תמימי דעים, שבציורים אלו בא לידי ביטוי תסביך הסירוס הלא מודע של בירדסלי וחרדתו מפני המין הנשי, כשבמונחים פסיכואנליטיים ראש ערוף מסמל סירוס. לפי התפיסה הפרוידיאנית, הפאם פאטאל מייצגת את יצר המוות וההרס, הוא הטנטוס, וברדסלי נותן בציוריו, ביטוי גראפי לפחדים אלו.

קשה לדבר בציורים אלו על יופייה או על כיעורה של סלומה, כאשר מצד אחד יש עוצמה רבה בדמותה ותווי פניה המעודנים שמשורטטים בדיוק רב משווים לה יופי מסוים, אולם המבע של פניה והמבט החודרני שלה נראים מאיימים וחורשי מזימות ויש אלמנט של רוע שיוצר ניכור בדמותה.

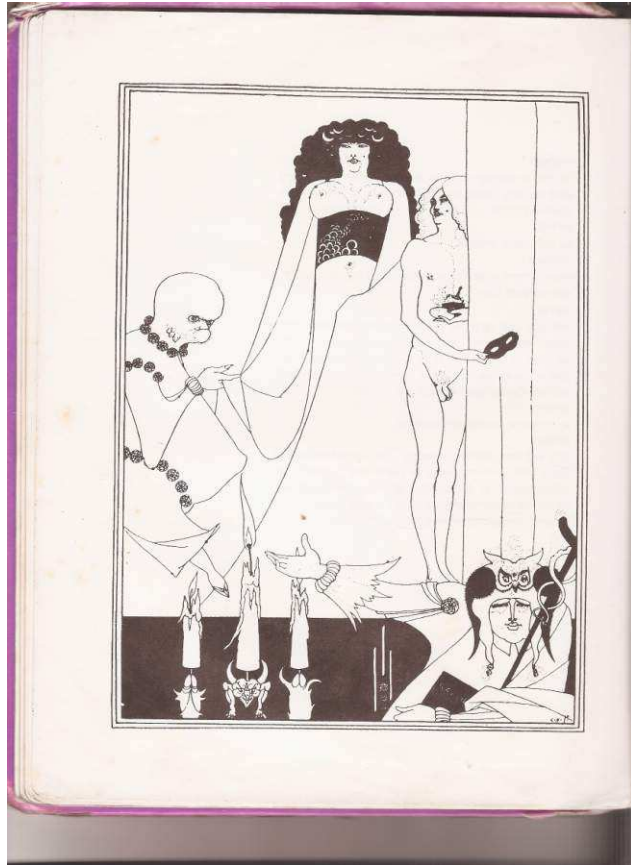
בציור "שיא" (ראה ציור מס' 2 סוף המאמר) מתאר בירדסלי, סיטואציה מצמררת של הרגע בו מתוודה "סלומה" על אהבתה ועל החרטה אותה היא חשה בפני ראשו של יוחנן. היא אווזת את הראש בידה רגע לפני שהיא נושקת לשפתיו הקרות. היא מתבוננת בו בסקרנות סדיסטית קרה, שיש בה רמז לנקרופיליה. לפניה ארשת של רשעות ולא ברור אם היא מתאבלת או מתענגת על מותו של אהובה. כדי להעצים את הדמוניזציה של שלומית, מצמיח לה בירדסלי שתי קווצות שיער בצורת קרניים. שתי הדמויות מרחפות במעין ענן על רקע מעוטר, ונדמה שלכוח המשיכה אין השפעה עליהן. הסצנה נראית כמו לקוחה מתוך חלום או הזיה, תיאור אופייני לזרם הסימבוליסטי, שהתנגד לרציונאליזם והעדיף לפרש את המציאות ולתת לה ביטוי באמצעות חלומות, אכסטזה, או טראנס. שמו של הציור "שיא" הוא בעל קונוטציה

ארוטית חזקה, שמצביעה על העובדה המזוייعة שהאישה המסרסת מגיעה לשיא העונג והפורקן, רק כשהיא מצליחה להרוג את הגבר, כמו נקבת גמל השלמה שאוכלת את ראשו של בן זוגה ברגע השיא. יתכן שהציור שלפנינו עוסק בשילוש שבבסיסו: סירוס-אורגזמה-מוות.

כל סממן נשי מסולק מגופה של שלומית ומינה אינו ברור. האם לפנינו אישה, גבר או שניהם גם יחד? (עמ' 85). גם בציור "המפגש בין יוחנן לסלומה", קשה להבחין במינן של הדמויות: שתיהן נראות גבריות ונשיות כאחד. ניתן להבחין בשדיה של סלומה, מה שעוזר למתבונן, לעשות את ההבחנה ועדיין סלומה נראית יותר כמו יצור, שהוא גם זכר וגם נקבה, או כגבר נשי או כאישה גברית. היא בעצם אנדרוגינוס (עמ' 34).



גם בתמונה אחרת המראה את "כניסתה של הרודיה", שנראית עצומה ואימתנית ניתן לזהות יצורים שמינותרם שנויה במחלוקת. (ציור בעמוד 45).



מיתוס האנדרוגינוס, קיים במסורת המיסטית, היונית והיהודית. גם האלכימיה, שעוררה עניין רב אצל האמנים הסימבוליסטיים, התייחסה רבות לנושא זה ושאפה למזג בין הזכרי לנקבי, כשהמיזוג האידיאלי היה ההרמאפרודיט. יצור זה מבטא את געגועי האדם לעולם הרמוני, עולם ללא מאבק בין הגבר לאישה בו שניהם מאוחדים לנצח. תיאוריה מעניינת בדבר הדו מיניות, נמצאת גם במרכז ספרו של פילוסוף והוגה דעות צעיר בן אותה תקופה, אוטו (שלמה) ויינינגר "מין ואופי", ספר שרווי בשנאת נשים. ויינינגר מתאר את המורכבות לפיה מצויים באדם בו זמנית אחוזי מיניות גבריים ונשיים, כשהאיזון ביניהם משתנה מאדם לאדם. בעיניו אין לאישה "אני" אישיות, זהות, או אופי ורצון משלה, לעומת הגבר בו מתקיים הניצוץ אלוהי, שהוא ה"נפש".

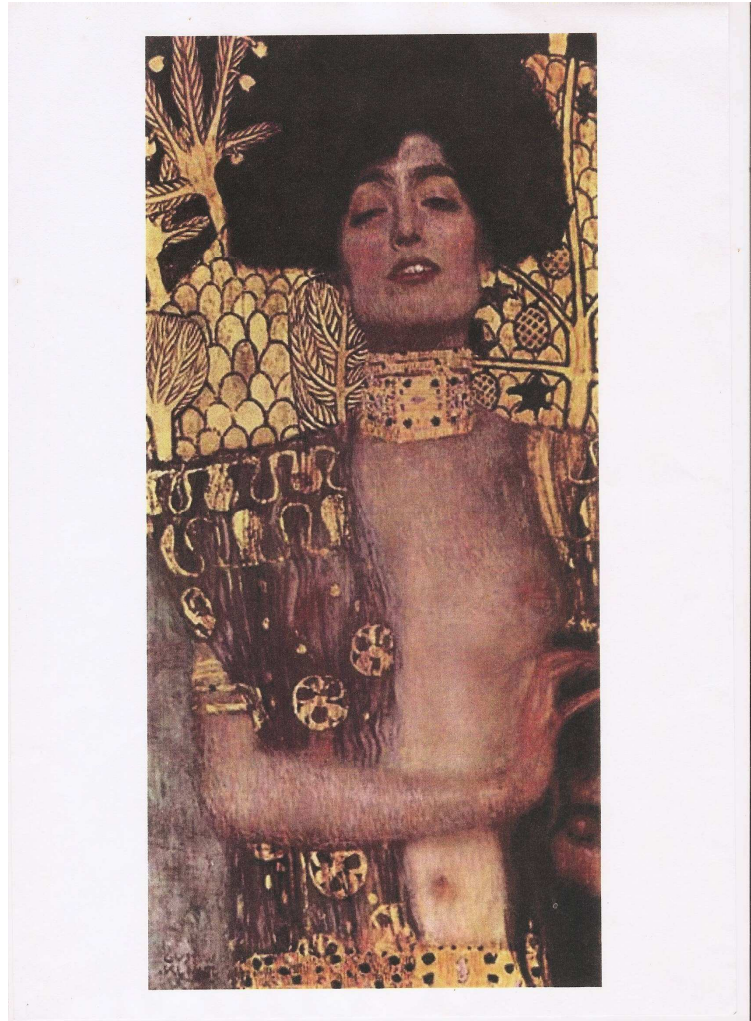
ובחזרה לבירדסלי. ציוריו המרתקים של בירדסלי, פורסים בפני הצופה עולם הזוי, אפל ומאיים, ועם זאת לא נעדר הומור, אירוניה, ויופי כשהיסודות הפרוורטים והסדיסטיים מובלטים אצלו. את העיוות בדמויותיו הוא יוצר באמצעות קו אקספרסיבי שמשאיר רושם עז על הצופה, תוך שימוש בקווים מעוגלים ומשטחי צבע חלקים בהשפעת האר-נובו. ציוריו נראים כמו פיסות חלום שעולות מנבכי

ההכרה.

סביב דמותו של ברדסלי, נסבו שמועות רבות וידוע שהוא הרבה לבלות בחברת הומוסקסואלים, אך נטיותיו המיניות נשאו כנראה אופי טרנסווסטי. בחייו הפרטיים התנהגותו הייתה פרובוקטיבית ושערורייתית והוא נהג להפיץ סיפורים על גילוי עריות עם אחותו, שמועות חסרות בסיס כנראה, מאחר וסביר להניח שלברדסלי לא היו יחסים עם נשים כלל. ניכר כי יחסם האמביוולנטי של יוצרים אלו לנשים בחייהם, השפיעו מאוד על יצירותיהם ועל מידת הסנסציה והפרובוקטיביות בהן. אצל כולם נחשפת אותה אובססיביות ביחס לדמותה של האישה, שמערבת הערצה והתפעלות גדולים, בצד חרדת סירוס ושנאה עמוקה.

יוצרים אלו שנשאו מאבק זה בתוכם סיימו את חייהם לא פעם בנסיבות טראגיות כאשר ווילד הפסיד במשפט דיבה, בו הוכח שהוא הומוסקסואל, מה שהיה אסור על פי חוק כשנה לאחר צאת המחזה סלומה ואיסורו על ידי הצנזורה. ווילד הורשע נשלח לכלא ומת שנים ספורות לאחר מכן חסר כל. בירדסלי מת ממחלה קשה, כשהוא בן 36 בלבד, כאשר בשנותיו האחרונות זנח לחלוטין את אומנותו, ביקש שישמידו את ציוריו ומצא מפלט ונחמה בחיק הכנסייה הקתולית. אוטו ויינינגר שגם התנצר, שם קץ לחייו בגיל 23 בלבד. כשלילו האחרון הונצח במחזה "נפש יהודי" מאת יהושע סובול והועלה בשנת 1982 בתיאטרון חיפה בבימויו של גדליה בסר.

אומן נוסף שנושא הפאם-פאטל, מרכזי ביותר ביצירותיו הוא, גוסטב קלימט, שחי בווינה בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה ה-20. הנושא המרכזי ביצירותיו הוא האישה והיא תמיד במרכז התמונה-גבוהה, מביטה מרחוק, בלתי נגישה, חושנית, מינית עירומה, או עירומה למחצה. דומה שככל שהיא בלתי ניתנת להשגה-כך גדל כוח המשיכה שלה. יהודית, או סלומה, כפי שנקרא הציור במקומות שונים, היא התגשמות נוספת של האישה הפאטלית, הארכיטיפית של קלימט, שמופיעה בשניים מציוריו. הציור הראשון מ-1901) נקרא, "יהודית עם ראש הולופרנס" כששמונה שנים אחריו מופיע הציור שנקרא, "אורגאזמה רצחנית". גם שולמית וגם יהודית, מתוארות כשראש גבר בידיהן, כאשר סיפורה של יהודית קשור לפיתוי הולופרנס, מפקד צבא האויב, ולכריתת ראשו, מעשה שהיא עושה כדי להציל את עירה.



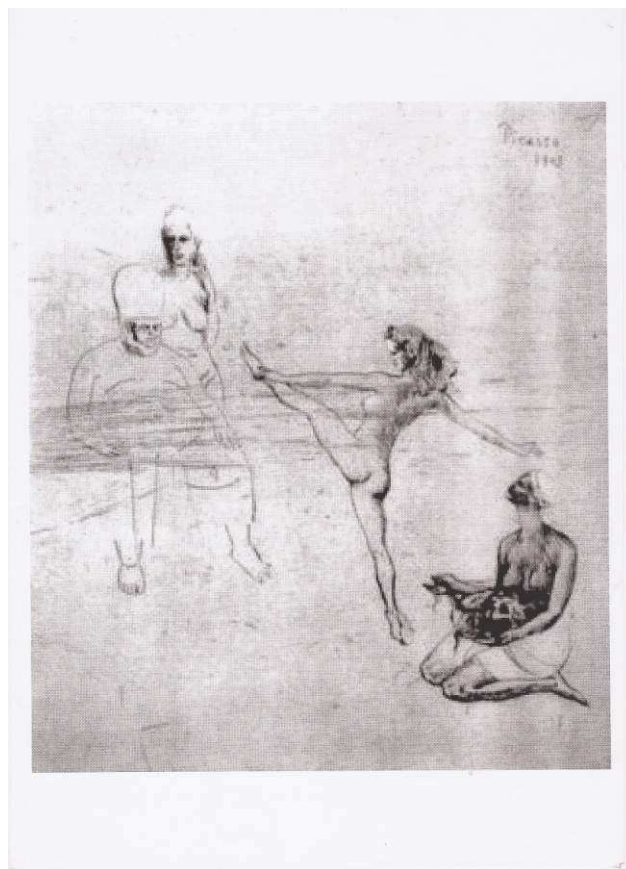
בציור הראשון ניתן לראות שיהודית של קלימט אינה גיבורה מהתנ"ך, אלא וינאית טיפוסית בת זמנו, כפי שניכר בעליל מהענק האופנתי על צווארה. קלימט "מגייס" את עוצמתו של הזהב, כאלמנט ברוקי קישוטי שמאציל על האישה-אלה, איכות על-אנושית, היא גדולה מהחיים, מלכותית ונערצת. ניתן גם להבחין בסמלים כמו עצי דקל מוזהבים, שמאזכרים אומנות עתיקה או סמלים תנכיים ואשוריים. הציור השני של יהודית, מאורך ואנכי ובעל מסגרת מוזהבת המעניקה לו איכות איקונית, שמזכירה השפעות ביזנטיות. האורנומנטיקה מודגשת, כמו ברבים מציוריו של קלימט, כשדמותה והרקע בו היא נתונה משופעים בעיטורים ספיראליים, קישוטי ערבסקות ותבניות גיאומטריות. בניגוד לצבעוניות הגדושה והאופיינית לציוריו של קלימט, מודגש כאן הצבע השחור ויהודית נמצאת ממש בתוך סד של זהב. הניגוד המכוון בין הפלאסטיות של הפנים המחוטבים לבין משטח המרקם הדו-מימדי יוצר אפקט כמעט של פוטו מונטאז', ותורם לקסמם של הציורים. אין ספק שקלימט ראה ב"יהודית" סמל למשפט

הצדק שחורצת האישה על הגבר אשר יכופר רק במוות. בעיניו הגיבורה התנ"כית היא מופת לאומץ לב ולמסירות למען אידיאל. בדמות תנכית זו מתאחדים ארוס ומוות בנקודת המפגש המוכרת, שריתקה כל כך את אומני סוף המאה.



הציור "יהודית", קומם על קלימט את הבורגנות היהודית בווינה. תיאור של אישה המשולהבת-אורגזמית, שענייה עצמות למחצה, שפתיה פשוקות, פלג גופה העליון חשוף והיא אוחזת בציפורניה הדורסניות את שיערות ראשו של המצביא, פרצו מבחינתם כל טאבו אפשרי. לא כך נראתה בעיניהם

אלמנה יהודיה אדוקה ועזת רוח, שבעל כורחה הוציאה לפועל את המשימה האיומה שהוטלה עליה משמיים. בכוונה לתקן את המעוות נרשמו ציורי יהודית בשם שולמית בקטלוגים ובכתבי עת. השאלה האם קלימט הועיד באמת ובתמים את מאפייניה של שולמית ליהודית שלו, נשארת פתוחה. היו כוונותיו אשר יהיו, הן הניבו את אחת הנציגות הרהוטות ביותר של הארוס ושל דימוי האישה הפאטאלית. גם חייו של קלימט היו סוערים, פרובוקטיביים, ודקדנטיים, אם כי נאמר על קלימט, שהיה איש מופנם במיוחד. ידוע כי הוא ניהל במקביל מערכות יחסים אפלטוניות עם נשות החברה הווינאית, פחות אפלטוניות עם דוגמניותיו, כל זה בצד מערכות יחסים יותר ממושכות שניהל עם כמה נשים בחייו, להן הוא מעולם לא נישא ואיתן נולדו לו ילדים. רכילויות מספרות שהיו לו 30 ילדים. הוא חלה בעגבת כמו גברים רבים באותה תקופה, ומת משבץ כשהוא בן 56. את סלומה של פיקאסו, ניתן לראות ברישום מעניין, בו פיקאסו משרטט את דמותה בקווים עדינים כשהיא מרקדת בעירום מול הורדוס והרודיאה.



הראש הכרות של יוחנן, נמצא בידי של משרת שיושב לרגליה. ציור זה מתאר כנראה את הריקוד, שבזכותו מקבלת סלומה את ראשו של יוחנן, אחרי שהיא משילה מעל עצמה בזה אחר זה שבעה צעיפים. אותו ריקוד חושני וסוחף, שהפך לאתגר מבוקש על ידי שחקניות, רקדניות וזמרות אופרה ידועות וזכה לביצועים רבים.

בהשפעת מחזהו של אוסקר ווילד, יצר ריכרד שטראוס את האופרה שלו, סלומה, כשהוא בן 31 בלבד, יצירה שנחשבת לאחת מיצירות המופת של המאה ה-20. מאז הבכורה שלה בדרזדן בשנת 1905, הפכה אופרה זו לאחת האופרות המבוצעות ביותר העולם וגדולות זמרות הסופרן נכספות לבצע את התפקיד הראשי. על מנת לבצע את התפקיד של סלומה נדרשת ווירטואוזיות ואיכות קולית מיוחדת של זמרות סופראן ומצו סופרן, כשבנוסף נדרשת יכולת תנועתית, ריקודית טובה. בתחילת המאה לא נהוג היה, שזמרות אופרה ירקדו ובוודאי לא יתפשטו ולכן לקחו לעצמן כוכבות אלו כפילה, שתבצע את הריקוד. אולם בעשורים האחרונים, כאשר האלמנטים התיאטראליים-דרמטיים הפכו לחלק מרכזי הרבה יותר בעולם האופרה, החלו רוב זמרות הסופרן, יהיה מבנה גופן אשר יהיה, לרקוד את הריקוד בעצמן. זמרות רבות מבצעות את הריקוד עם בגד גוף הדוק, אחרות אכן הסירו את כל בגדיהן. אחת מזמרות הסופראן המובילות באמריקה, שהייתה ידועה בזכות הווירטואוזיות הקולית שלה, בשילוב עם יכולת דרמטית מרשימה, קתרין מלפיטנו, סיימה את ריקוד צעיפים בעירום מלא בשנת 1978 לרגליו של הורדוס. אך העירום אינו העיקר בריקוד. מה שחשוב הוא, מה משיגה סלומה באמצעות הריקוד? ומהו הריקוד אותו היא רוקדת? האם ניתן לחוש לפי המוסיקה מה עובר על הגיבורה במהלך הריקוד? או שמא הדרך פתוחה לכל במאי ולכל כוריאוגרף לעצב ריקוד זה בכל צורה שהיא? תהינה אשר תהינה התשובות, לכל סלומה, במאי, או כוריאוגרף פתרונים משלו. דבר אחד בטוח, ריקוד "שבעת הצעיפים", הוא אחת האריות הדרמטיות ביותר שנכתבו לזמרת סופרן ורוב הזמרות המבצעות כיום את סלומה, מנצלות שעת ריקוד זו להופעה מהפנטת בעוצמתה הדרמטית, בחושניות ובפיוט שבה.

לארץ הגיעה האופרה סלומה ב-2002, בהפקה עטורת שבחים של האופרה הלאומית מליטא בבימויו של דויד אולדן¹. אולדן שמנסה תמיד לתת ליצירותיו מימד עכשווי, ממקם את היצירה לא ביהודה

1. דויד אולדן, במאי, נולד בארצות-הברית. הוא מוכר לקהל הישראלי מן ההפקות של ו באופרה הישראלית החדשה ביניהן לה בוהם (פוצ'יני), סיפורי הופמן (אופנברג), אחד מבמאי האופרה הידועים והפרובוקטיביים שפועלים היום בעולם.

בחצרו של הורדוס, אלא בחברה קומוניסטית שלאחר ההינתקות מברית המועצות לשעבר. שלטון השחיתות של הורדוס בארמונו ביהודה מועבר לעולם מודרני ולחברה בה אנו חיים, מה שמזכיר את אותה ביקורת של וויילד, על החברה הווקטוריאנית, בה הוא חי. במסגרת שיתוף הפעולה בין האופרה הישראלית לבין בית הספר הגבוה לאמנות "מנשר". איירו כ-30 סטודנטים מהמחלקה לתקשורת חזותית כרזות בהשראת סיפור האופרה והמוסיקה.



איורים בהשראת "סלומה" שעשו סטודנטים ב"מנשר" שהוצגו באכסדרת המשכן לאמנויות הבמה. גם לקולנוע הגיע סיפורה של סלומה. ב- 2002 יצר הבימאי הספרדי הידוע קרלוס סאורה, את סלומה.* http://www.google.co.il/search?hl=iw&q=salome+dance&meta=&rlz=1W1ADBf_en=&aq=f&oq סרטיו הקודמים, עסקו במסורות ספרדיות, מוסיקאליות וספרותיות דוגמת "כרמן" על בסיס האופרה של ביזה, ו"חתונת הדמים" של לורקה. גם כאן אחד משיאיו של הסרט הוא ריקוד הצעיפים המרשים, שמשופע באלמנטים מזרחיים, בשילוב של מוטיבים מתוך ריקוד הפלמנקו. כאמור נקודת המבט שיצרה את דמות הפאם פאטל ההרסנית מאמצע המאה ה-19, היא גברית לחלוטין. מוטיב הפאם פאטל לא מופיע ביצירות של נשים אמניות בנות אותה תקופה, אך מופיע כמודל התנהגות בקרב נשים מהבוהמה. כמה שחקניות, זמרות ודמויות חריגות, מימשו באורח חייהן, האמיתי, את התפקיד שאותו גילמו ביצירות שנוצרו עבורן. נשים כמו שרה ברנאר, שהייתה ידועה באקספרסיביות הרבה שלה על הבמה ובחייה, המרגלת מאטה הארי, שהוצאה להורג על ידי הצרפתים, הרקדנית לווא פולר² ועוד רבות אחרות ידעו להשתמש בכוחן ובמיניותן, על מנת לקדם את עצמן, את עוצמתן ואת

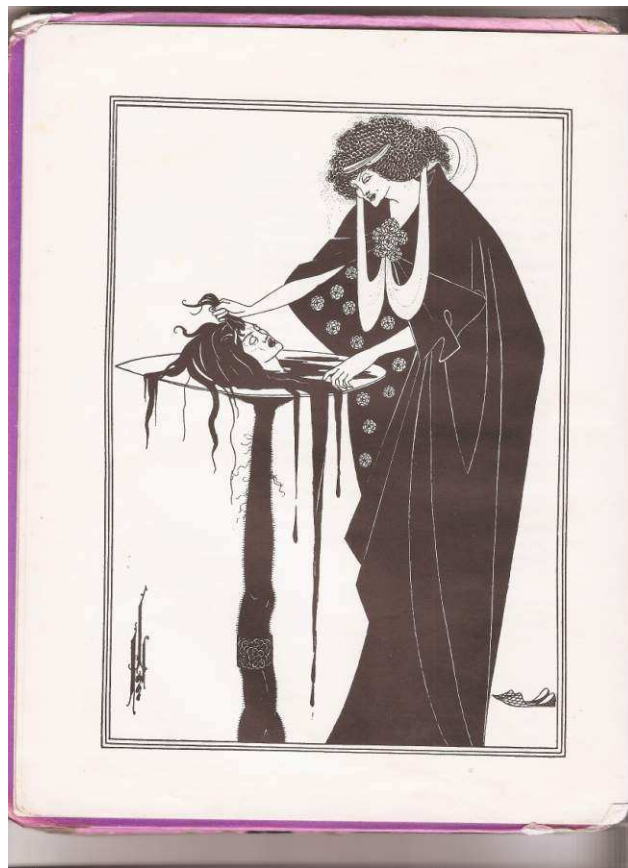
*אפשר גם להקלידו Salome Dance ולהגיע לקטע ויידאו – מומלץ.

2. לווא פולר (1862-1928) הייתה רקדנית, ילידת ארה"ב, שהתפרסמה במופעי סולו בפריס, שכללו אפקטים ויזואליים מרשימים. אפקטים אלו בוצעו ע"י הנפת בדי ענק וע"י אפקטים חדשניים של תאורה.

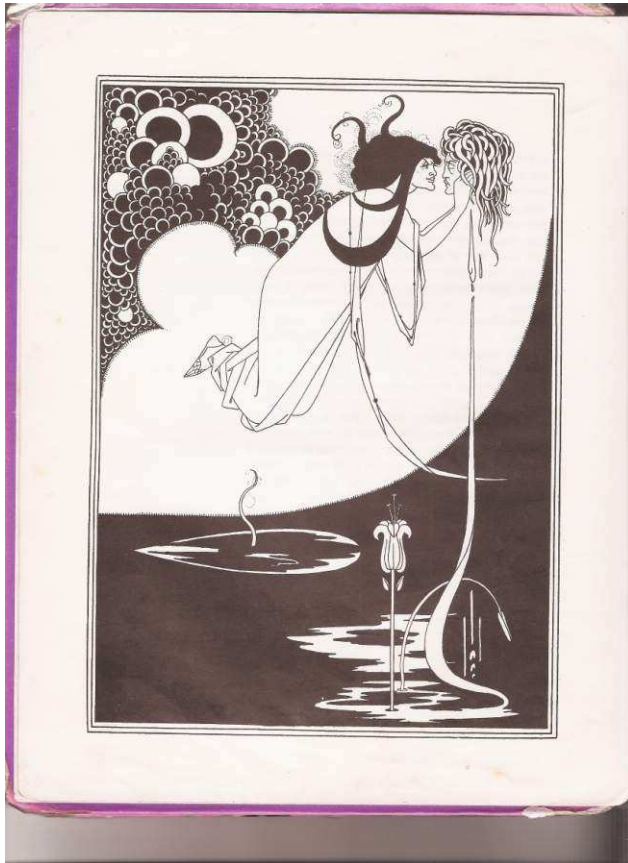
אומנותן באמצעות גברים ששמשו אותן. כולן נחשבו "גדולות מהחיים".

איורים אובריי ביירדסלי :

איור מס' 1-גמול הרקדנית



איור מס' 2 - שיא



מקורות

ווילד, אוסקר, סלומה, תרגום: בשמת אלון (ירושלים: הוצאת אלישר, 1981).

ביבליוגרפיה

אביגל, שוש, "קומדיה שכולה טעות", דבר (31 באוגוסט 1982). עמ' 13.

גיל, נרה, "גוסטב קלימט, 1862-1918", עיצוב: פיטר פיירברד (תל אביב: הוצאת טאשן ספרי, 1999).

הד, מילי, "ההרמפרודיט", סטודיו 32 (1992), עמ' 42-43.

נצר, רות, "ציוריו של גוסטב קלימט: העלמה והמוות והאמן כבן-מאהב", Harvest (2006) כרך 26.

עברון, בועז, "התרשלות בתפקיד", ידיעות אחרונות (23 ספטמבר 1982) עמ' 23.

פוקס, שרית, "כלת הדמים", מעריב (20 באוגוסט 1982) עמ' 16.

Bade, Hellen. "Famme Fatale: Images of Evil & Fascinating Women (New York: Mayflower Book, 1989).

חומר עזר

לורייא, דורון. קטלוג התערוכה "פאם פאטל" (תל אביב: מוזיאון תל אביב, אוקטובר 2006)

אינטרנט

סופי, בליי, עונתי "השיא של בירדסלי" - 26 ספטמבר 2006.

פילמוגרפיה

"Salome in the classic Dance of the seven veils from Salome de Carlos Saora"
Salome(Aieda Gomes) dances for Herod(Paco Mora) 26 Desember 2007. score –
video.google.com.youtube